

godina 2011.

broj 72

POVODI

„POEZIJA“ I „REVOLUCIJA“ ANE BILANKOV

Uz program Kratkog utorka u kinu Tuškanac

Svojevremeno, pišući o jednoj od eksperimentalnih selekcija na godišnjoj Reviji hrvatskog filmskog i videotvaralaštva, ustvrdio sam za jednu od pobjednica smotre: »poetske opservacije mlade autorice daju naslutiti možda i buduću pravu pjesnikinju filmskog medija!«. Uopće ne poznavajući autoričin dotadašnji opus i mogao sam tako nešto izreći. „Bubnuti i ostati živ!“ „Mlada autorica“, naime, već je bila napunila 40.

Iako možda i nije pristojno govoriti o nečijim godinama, iz podsvijesti izlazi jedna druga stvar. *Mlad si onoliko koliko su tvoja djela mlada*. A film *A Story* Ane Bilankov donio je tada mladalačku svježinu u selekciju.

U ratu i revoluciji, 2011

Nedavna retrospektiva Ane Bilankov u okviru Kratkog utorka u kinu Tuškanac upoznala me konačno s kvantitativno nevelikim, ali kakvoćom dojmljivim opusom. Uz premijeru dokumentarno-eksperimentalnog uratka *U ratu i revoluciji*, bilo je prikazano još 10 autoričinih *pieceova* (koristim se izrazom što ga rabi Dan Oki, jer je i ovdje prisposodiv).

Cijeli jedan *Gesamtkunstwerk*!

Autorica je, naime, po obrazovanju povjesničarka umjetnosti, a ta se činjenica doista očituje u svim njezinim prikazanim radovima.

Fotografija, video i eksperimentalni film, proširuju granice. Izgovorena i pisana riječ, često i u postavu kakve galerije, šire horizonte umjetničkog pregnuća Ane Bilankov. Njezin je art-svijet interdisciplinaran...

Without Title, 2005

Koristeći se jezikom literature, ona konstituira i navlastiti autorski subjekt koji se ne pridržava ograničenosti nekog samozadnog medija. Kroz najbolja svoja dostignuća, autorica povezuje estetiku i društveni angažman. Jezik književnosti i vizualnih medija *uvezuje* i kritičku svijest o socijalnom okruženju i reagira na povijesne mijene u istome.

U ratu i revoluciji zasad je posljednji prikazani autoričin video-uradak. U njemu, Ana Bilankov razgovara sa svojom 97-godišnjom bakom o jednoj fotografiji. *Na nekom šumskom proplanku učiteljica stoji pored djece koja sjede u klupama* – kratak je opis te fotografije. Autorica baki daje knjigu u ruke, ne bi li je podsjetila na jedan trenutak iz njezine davne mladosti.

Revolutionary Reality Show, 2007

Ali, sjećanja su izbljedjela... Tek uz nagovor autorice, žena u dubokoj starosti progovara o svojim »izbljedjelim sjećanjima«.

Zapravo se i *ne sjeća*.

U okvir filma, na njegovu početku i kraju, Ana Bilankov postavlja materijal snimljen u Berlinu, koji se referira na nacističko paljenje knjiga. Taj bolni historijski trenutak autorici služi i za kontekstualiziranje vlastite priče. Naime, knjiga koju Ana i baka listaju, zapravo, *ne postoji*. Jer, nema je u knjižničnim datotekama.

Iako tiskana 1988. godine pod nazivom *Škola u ratu i*

revoluciji, od početka 90-ih godina u Hrvatskoj zadesila ju je sudbina spaljenih knjiga tijekom mnogih »Bartolomejskih noći« konstituiranja nacističke ideologije.

Sjećamo li se još tih ranih 90-ih?

A Story, 2008

Dolaskom nove vladajuće nomenkulture i raspadom bivše nam države, nepoželjne su nam postale i knjige s temama poput gore spomenute. Izbrisane iz knjižničkih pohrana podataka, izbrisane su i iz sjećanja. Ili se barem tako nastojalo...

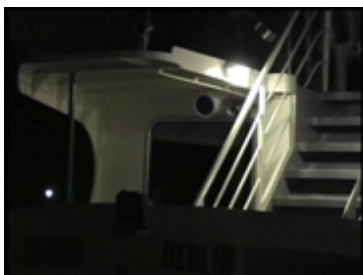
Kolektivna amnezija poticana je s najviših instanci, a mnogi od nas požurili su dodvoriti se novom ideološkom obrascu.

Opet: *Sjećamo li se još tih ranih 90-ih?*

Film Ane Bilankov progovara o toj »kolektivnoj amneziji«. Vraća nam sjećanje. Jer, ako nam Super-ego kaže: sjećajte se Vukovara, Id nas upozorava da se sjetimo i ovoga... jer, **ne radi se tek o otpisu knjiga!**

Čovjek izbrisana pamćenja i nije čovjek, a radi se o »barbarizaciji«.

O tomu svjedoče i glasovi u *off-u*.

Blue Black Berlin, 2009

Iako donekle oslabljen eksplicitnom porukom, film Ane Bilankov umjetničko je svjedočanstvo o društveno oktoriranom »okviru za mržnju«. Sama je ideja ovdje nadmašila estetički moment rada!

No, ovaj će estetički moment doći do izražaja u

preostalim prikazanim autoričnim *video-tekstovima* (termin je to što ga rabi Fredric Jameson).

Među prikazanim radovima, neki ipak odskaču. Niz naslova ostvarenih i smještenih u Moskvi otkriva kontinuitet tematike. Tematiziranje sovjetske ikonografije prisutno je u radovima *Revolutionary Reality Show* (2007), *Without Title* (2005), *200 Roubles* (2005) i *It Makes You Happy* (2011). Motivi su drukčiji, ali je socijalni kontekst jednak. I dok se u nekim radovima eksperimentira s *loopom*, diobom ekrana, *slow-motionom*, u drugima je naglasak na licima ljudi koji sudjeluju u oživljavanju rituala prisjećanja na politički i umjetnički eksperiment revolucije.

Naime, ta su lica najčešće stara i izborana, poput autoričine bake u spomenutom filmu. Revolucija je *ostarjela*, egzistira na granici života i smrti, a jedino što je održava i čini nas sretnima može biti Vodka (kao u efektinom kratkom *clipu* pod naslovom *It Makes You Happy!*0).

It makes you happy,
2011

Niz autoričnih umjetničkih video-ostvaraja usmjeren je i poetskim izričajem. O filmu *A Story* svojedobno sam pisao prepoznajući vizualni utjecaj Tarkovskog: »Uokvirenost *poetske storije* ekstremno donjim i gornjim rakursom na... početku i kraju, podigla je – i ne samo slikovnu! – razinu ostvarenja. Završni kadar s kišom koja pada na pozlaćeni metal, podsjetio me na poetiku Tarkovskog. Sličan je postupak vidljiv i na kraju njegova *Stalkera!*«. Među »poetske« radove svakako spadaju i *Blue Black Berlin* (2009) i najraniji od predstavljenih, *Sweet Home* (2002). Oba filma posjeduju osebujnu naraciju, i ne tako čestu u odabranu filmskom izričaju.

Blue Black Berlin usredotočuje se na noćnu sliku berlinskih motiva. Zumiranje unutar statičnog kadra kreira dinamiku prikazanog, zapravo *očuđuje* dotad banalnu vizuru. Uz pomoć zvuka Tylera Friedmana stvara se *Verfremdungseffekt* ili *Ostranenie*. Ništa čudno, ako znamo da se autorica školovala kako u post-revolucijskoj Rusiji, tako i u Brechtovoj Njemačkoj! Rijeka Spree u Berlinu pretvara se iz mirnog odraza u opasnu neman, dojmljivim montažnim rezovima i zvučnim efektima.

Sweet Home čini mi se još uspjelijim uratkom. Rani rad Ane Bilankov, naime, usredotočuje se na sliku šećerenja i miješanja kave. Kako nam kazuje natpis koji prati vizualnu teksturu, »sipanje šećera u kavu nešto je što pokreće svijet«. Svijet, naravno, u obliku kakav nam je najbliškiji... svijet topline doma koji nam je utočište pred svim »svjetskim nedaćama.«

Sweet Home pravo je malo remek-djelo i svjedok je ranog autoričina pronalaska primjerene umjetničke forme za svoju poetičnost. Najbolji dokaz da »manje jest više«.

Treći niz prikazanih radova Ane Bilankov donosi klasičnije eksperimentalne *clipove*. *Throwing over* (2008) je videozabilježka svojevrsnog performansa bacanja čaša iznad postavljena stola. *Waiting* (2004) je vizualni zapis čekanja ispred vrata nekog izloga (ili je to možda umjetnički paviljon?). Konačno, *Pleasure* (2005) koristi se »montažom unutar kadra«, naime, višeslojno prikazuje asocijacije uz pisani tekst.

Prije negoli zaključim ovu svoju opservaciju uz radove Ane Bilankov, želio bih upozoriti na još jednu stvar. Premijerno prikazani rad *U ratu i revoluciji* rodovski je određen kao dokumentarno-eksperimentalni film. Što to, zapravo, znači?

Svaki je film dokument. Jednako, svaki je film eksperiment.

Dodao bih, *svaki je igrani film moment fikcije ubačen u doku-eksperiment*.

Nikad mi nije bilo primjereno filmove klasificirati rodovski. Oni ili jesu ili nisu filmovi, ako nešto vrijede. Dakle, ako **jesu** filmovi.

Unatoč ranijim prikazivanjima u galerijskim prostorima, radovi Ane Bilankov prikazani u okviru Filmskih programa, baš su to - filmovi.

Za filmofile, ova je projekcija bila uvid u jedan važan filmski opus.

Marijan Krivak